Lietas arhīva Nr. A42-00255-21/23
ECLI:LV:ADRJRIT:2021:0204.A420142020.2.S

**SPRIEDUMS**
**Latvijas tautas vārdā**

Rīgā 2021.gada 4.februārī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese R.Migla,

piedaloties pieteicējam /pers. A/, viņa pilnvarotajai pārstāvei zvērinātai advokātei Ingai Dūrītei un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāvei /pers. B/,

atklātā tiesas sēdē, izmantojot *Microsoft Teams* videokonferenču apraides servisu, izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu piešķirta izdienas pensija.

**Aprakstošā daļa**

[1] /pers. A/ 2019.gada 7.augustā vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – atbildētāja vai aģentūra) Kurzemes nodaļā ar lūgumu piešķirt izdienas pensiju no 2019.gada 20.marta kā jūras, upju, un zivju rūpniecības flotes darbiniekam.

2019.gada 6.decembrī Starptautisko pakalpojumu nodaļa pieņēma lēmumu Nr.19/2323758 (turpmāk – sākotnējais lēmums), ar kuru atteica pieteicējam piešķirt izdienas pensiju. Sākotnējais lēmums pamatots ar to, ka pieteicējam nav nepieciešamā apdrošināšanas stāža un speciālā apdrošināšanas stāža, lai saņemtu izdienas pensiju.

Izskatot pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, ar aģentūras direktores 2020.gada 17. janvāra lēmumu Nr.20/189568 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2019.gada 17.februārī saņemts pieteicēja pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējam tiktu piešķirta izdienas pensija. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Jautājuma izskatīšanā nav izmantota visa informācija, kas apstiprina pieteicēja apdrošināšanas un darba stāžu specialitātē.

[2.2] VSAA ir neprecīzi noteikusi speciālo un kopējo apdrošināšanas stāžu un nav pieprasījusi iesniegt pieteicējam papildus dokumentus. VSAA bija pienākums noskaidrot pieteicēja viedokli, un izvērtēt papildus pierādījumus.

[2.3] Ņemot vērā pieteicēja darba stāžu strīdus periodos, secināms, ka apmēram 23 gadi pieteicēja darba stāža nav ņemti vērā, aprēķinot pieteicēja kopējo un speciālo darba stāžu.

[2.4] Pieteicēja dokumenti par darba stāža uzskaiti apstiprina faktu, ka likumā noteiktais darba stāžs un darba stāžs jūrnieka profesijā ir atbilstošs likuma prasībām, lai pieteicējam piešķirtu izdienas pensiju. Pieteicēja viss darba stāžs ir ieskaitāms arī izdienas stāžā.

[2.5] Atbildētāja VSAA savos aprēķinos nepamatoti kā pamatojumu norādījusi apdrošināšanas stāžu, jo apdrošināšanas stāžu ņem vērā tikai nosakot pensijas apmēru.

[2.6] Apdrošināšanas stāžā nav ņemts vērā darba periods no 1992.gada līdz 1995. gadam.

[2.7] Eiropas Savienības dalībvalstī (tajā skaitā Kiprā un Anglijā) nostrādātie periodi būtu jāņem vērā tiesību noteikšanai, nosakot kopējo apdrošināšanas stāžu, pamatojoties uz kompetentās institūcijas apstiprinājumu. Tādējādi nepamatota ir VSAA nostāja, ka nav nepieciešams atlikt pieteicēja iesnieguma izskatīšanu līdz informācijas saņemšanai no Anglijas un Kipras kompetentajām institūcijām.

[3] Administratīvajā rajona tiesā saņemts aģentūras paskaidrojums, kurā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[3.1] Attiecībā uz pieteikumā norādīto, ka aģentūra nav ņēmusi vērā pieteicēja apdrošināšanas stāžā apmēram 23 gadus, konstatēts, ka pieteicējs vēlas, lai viņa apdrošināšanas stāžā ieskaitītu strīdus periodus, kas jau ir ieskaitīti apdrošināšanas stāžā. Katru apdrošināšanas periodu ieskaita tikai vienu reizi.

[3.2] Latvijas apdrošināšanas stāža speciālajā stāžā nav pamata ieskaitīt periodus, kad pieteicējs ir strādājis uz kuģiem, kas kuģoja ar ārzemju karogiem.

[3.3] Gadījumā, ja Kipra un Anglija apstiprinātu savus apdrošināšanas periodus, tad šie periodi papildinās kopējo apdrošināšanas stāžu nevis speciālo stāžu.

[4] Tiesā 2021.gada 7.janvārī saņemts pieteicēja papildu paskaidrojums, kurā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[4.1] Atbildētāja nepamatoti nav ņēmusi vērā pieteicēja darba stāžu pēc 2000.gada.

[4.2] Jūrniekiem darba tiesiskās attiecības tiek noformētas ar starpnieku kompāniju palīdzību. Šīs kompānijas slēdz līgumus, taču parasti neveic algas izmaksu un nodokļu maksājumus. Līdz ar to šīm kompānijām nav informācijas par veiktajiem nodokļu maksājumiem. Maksājumus veica kuģu menedžmenta kompānija, kas pieteicējam nav zināma. Tāpat pieteicējam nav saglabājušies darba līgumi. Līdz ar to pieteicējs līdz ieskaitīt kopēju apdrošināšana stāžu līdz 55 gadu vecumam (kopā 25 gadi 9 mēneši un 5 dienas).

[4.3] Laika posmā no 1986.gada 7.jūlija līdz 1987.gada 10.janvārim pieteicējs strādāja par matrozi uz zvejas kuģa, bet laika periodā no 1990.gada 18.septembra līdz 1991.gada 15.augustam par otro kapteiņa palīgu uz sauskravas kuģa. Senāts tiesu prakses apkopojumā par izdienas pensijām norādīja, ka nolikuma „Par izdienas pensijām" 2.3.2.apakšpunkts ir saturiski plašāks un aptver arī citu atsevišķu veidu kuģus nekā tikai

2.3.apakšpunktā norādītos. Tādējādi secināms, ka nav nozīmes uz kāda veida kuģiem minētajos periodos ir strādājis pieteicējs un tie ir ieskaitāmi pieteicēja speciālajā stāžā.

[4.4] Atbildētāja nav ieskaitījusi pieteicēja speciālajā stāža laika periodu no 1996.gada 29.aprīļa līdz 1998.gada 31.decembrim, atsaucoties uz Ministru kabineta 2006.gada 7.februāra noteikumu Nr.102 „Noteikumi par ločiem" 32.1.apakšpunktu, kas paredz, ka locis nodrošina kuģu satiksmes drošību ostā, bet viņš nav uzskatāms par kuģu komandas locekli.

Pieteicējs uzskata, ka atbildētāja ir nepamatoti atsaukusies uz tiesību normu, kas ir stājusies spēkā pēc 1999.gada un nevar būt attiecināma uz laika periodu no 1996.gada līdz 1999.gadam, jo šajā laikā bija spēkā Ministru kabineta 1994.gada 16.augusta noteikumu Nr.168 „Latvijas Jūrniecības noteikumi (Jūras kodekss)" 79.punkta trešā daļa, kas noteic, ka jūrnieks ir persona, kas pieņemta darbā uz kuģa vai veic kādu darbu uz kuģa, kā arī locis vai persona, kas pieņemta darbā uz to laiku, kamēr kuģis ir ostā. No minētā secināms, ka locis ir jūrnieks, kas ir uzskatāms par kuģa komandas locekli. Tādēļ laika periodu no 1996.gada 29.aprīļa līdz 1998.gada 31.decembrim ir jāieskaita pieteicēja speciālajā stāžā.

[4.5] Rīgas refrižeratoru flotes bāzes darbinieku personīgo kontu kartīšu datoru izdrukās ir ziņas, ka pieteicējs 1984.gada 20.jūnijā tika pieņemts darbā ražošanas praksē peldošajā sastāvā par matrozi uz kuģa TR /Nosaukums A/. Tāpat darbinieku personīgo kontu kartīšu datoru izdrukās ir ziņas par to, ka pieteicējam ir aprēķināta darba alga par pilnu darba dienu laika posmā no 1984.gada 20.jūnija līdz 1984.gada 29.augustam. Līdz ar to minētais periods ir ieskaitāms pieteicēja speciālajā stāžā.

[5] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāve pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā un tā papildinājumos norādītajiem argumentiem.

[6] Aģentūras pārstāve pieteikumu neatzina, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā un paskaidrojumos norādīto.

**Motīvu daļa**

[7] Izvērtējot lietas materiālus un uzklausījusi procesa dalībniekus, tiesa secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[8] Saskaņā ar nolikuma „Par izdienas pensijām", kas apstiprināts ar Latvijas Republikas Ministru Padomes 1992.gada 26.marta lēmumu Nr.104 (turpmāk – nolikums par izdienas pensijām) *(https://likumi.lv/ta/id/65827-par-izdienas-pensijam)* 2.3.1.punktu tiesības uz izdienas pensiju ir jūras, upju un zivju rūpniecības flotes (izņemot kuģus, kuri pastāvīgi strādā ostas akvatorijā, kā arī palīgdienesta, izbraukuma, piepilsētas un pilsētas satiksmes kuģus) jūrniekiem.

Pensijas tiek piešķirtas vīriešiem no 55 gadu vecuma, ja viņu kopējais darba stāžs nav mazāks par 25 gadiem un vismaz 12 gadi un 6 mēneši no tiem nostrādāti minētajās profesijās.

Lietā pastāv strīds par to, vai pieteicējam ir tiesības uz izdienas pensiju, kas ir pensija, ko piešķir personām, kuras strādā atsevišķās profesijās, kurās darbs ir saistīts ar sociālo bīstamību vai pēc noteikta laika nostrādāšanas ar profesionālo iemaņu zudumu. Izdienas pensijas mērķis ir, atbrīvojot personas no nepieciešamības turpināt minētos darbus, kompensēt iespējami lielākā apmērā personas zaudētos darba ienākumus sakarā ar konkrētās nodarbinātības izbeigšanu (*Senāta 2006.gada 9.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-249/2006 9.2.3.apakšpunkts*).

Pārsūdzētajā lēmumā norādīts, ka pieteicēja kopējais apdrošināšanas stāžs ir 17 gadi 5 mēneši un 11 dienas, speciālais stāžs ir 6 gadi 7 mēneši un 29 dienas, kas ir nepietiekams, lai iesniedzējam rastos tiesības uz izdienas pensiju.

Līdz ar to tiesai jāpārbauda, vai aģentūra apdrošināšanas stāžā ir ieskaitījusi visus pieteicēja darba periodus.

[9] Ar 1997.gada 12.novembra likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām"" likums „Par valsts pensijām" tika papildināts ar pārejas noteikumu 12.punktu, kura pirmā daļa, kas līdz šim brīdim nav grozīta, nosaka: pārtraukt ar 1999.gada 1.janvāri – apdrošināšanas stāža noteikšanu, kas dod tiesības uz izdienas pensiju saskaņā ar nolikumu „Par izdienas pensijām".

Tiesa norāda, ka likumdevējam ir tiesības grozīt tiesību aktus, kas regulē izdienas pensijas piešķiršanu, kā arī noteikt personas grupas, kam ir tiesības pretendēt uz izdienas pensijas saņemšanu. Latvijas Republikas Satversmes 109.pants garantē ikvienam tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 109.pantā noteikto pamattiesību īstenošanā likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, regulējot jautājumu par to, kāda veida sociālo nodrošinājumu un pēc kādiem kritērijiem tā vai cita personu grupa to saņems (*Satversmes tiesas 2010.gada 15.aprīļa sprieduma lietā Nr.2009-88-01 9.punkts*).

Valsts lēmumi sociālo tiesību jomā tiek pieņemti, vadoties ne tik daudz no juridiskiem, bet vairāk no politiskiem apsvērumiem, kas savukārt atkarīgi no likumdevēja priekšstata par valsts sociālo pakalpojumu sniegšanas principiem un sabiedrības vai kādas tās daļas īpašas nepieciešamības pēc valsts palīdzības vai atbalsta. Savukārt tiesai ir jāatturas no politisku jautājumu izvērtēšanas, jo tie primāri ietilpst demokrātiski leģitimētā likumdevēja kompetencē (*Satversmes tiesas 2016.gada 21.aprīļa sprieduma lietā Nr.2015-21-01 12.1.punkts*).

Tādējādi izdienas pensijas aprēķināšanai nepieciešamajā speciālā stāža aprēķinā ir izmantojami dati par pieteicēja darba periodiem līdz 1999.gada 1.janvārim. Ņemot vērā minēto, aģentūra pamatoti nav ieskaitījusi pieteicēja speciālajā stāžā darba periodus pēc 2000.gada.

Līdz ar to aģentūra, vērtējot pieteicēja speciālo stāžu, pamatoti nav ņēmusi vērā pieteicēja darba periodus, kuri bija nostrādāti uz kuģiem, kas kuģoja ar ārzemju karogiem un Eiropas Savienības dalībvalstī (tajā skaitā Kiprā un Anglijā) nostrādātos periodus, jo tie ir datēti pēc 1999.gada 1.janvāra (*lietas 90.-94.lapa*).

Tā kā aģentūras rīcībā nav ziņu par pieteicēja uzkrāto apdrošināšanas stāžu Norvēģijā un Kiprā, tad aģentūrai nebija tiesiska pamata arī pieteicēja kopējā apdrošināšanas stāžā ieskaitīt laika periodu no 1999.gada 26.februāra līdz 2007.gada 15.martam, ko pieteicējs strādājis uz Kipras un Norvēģijas kuģiem.

[10] Par pieteikuma papildinājumā norādīto laika periodu no 1984.gada 20.jūnija līdz 1984.gada 29.augustam, kad pieteicējs atradās ražošanas praksē peldošajā sastāvā par matrozi uz kuģa TR /Nosaukums A/, un par ko pieteicējam ir aprēķināta darba alga par pilnu darba dienu, lietā nav strīda, jo saņemot ziņas par minēto periodu, aģentūra to ir ieskaitījusi pieteicēja speciālajā stāžā.

[11] Attiecībā par laika periodiem no 1986.gada 7.jūlija līdz 1987.gada 10.janvārim un 1990.gada 18.septembra līdz 1991.gada 15.augustam aģentūra norāda, ka tie nav ieskaitīti pieteicēja speciālā stāžā, jo dokuments, proti, darba grāmata Nr.0099966 (*lietas 21.lapa*) neapliecina, uz kāda veida kuģiem pieteicējs ir strādājis šajos strīda periodos.

Turpretim pieteicēja papildu paskaidrojumā norādīts, ka laika posmā no 1986.gada 7.jūlija līdz 1987.gada 10.janvārim pieteicējs strādāja par matrozi uz zvejas kuģa, bet laika periodā no 1990.gada 18.septembra līdz 1991.gada 15.augustam par otro kapteiņa palīgu uz sauskravas kuģa (*lietas 89.lapa*).

Izvērtējot minētajā darba grāmatiņā veiktos ierakstus (lietas 20.-21.lapa), tiesa secina, ka par laika periodiem no 1986.gada 7.jūlija līdz

1987.gada 10.janvārim un 1990.gada 18.septembra līdz 1991.gada 15.augustam tajā nav norādīti kuģu veidi, uz kuriem strādāja pieteicējs. Ņemot vērā, ka periodu ieskaitīšana speciālajā stāžā ir tieši un nepastarpināti atkarīga no kuģa veida, uz kura tika veikti darba pienākumi (*Nolikuma „Par izdienas pensijām", kas apstiprināts ar Latvijas Republikas Ministru Padomes 1992.gada 26.marta lēmumu Nr.104 2.3.1.apakšpunkta pirmā daļa*), tad minētie darba periodi nav ieskaitāmi pieteicēja speciālā stāžā.

[12] Par laika periodu no 1996.gada 29.aprīļa līdz 1998.gada 31.decembrim lietas dalībnieku starpā nepastāv strīds par to, ka pieteicējs šajā laika posmā bija strādājis loča amatā, ko apstiprina ieraksts pieteicēja darba grāmatā Nr.0203844 (*lietas 27.lapa*).

Vērtējot minētā laika posma ieskaitīšanu pieteicēja speciālā stāžā, atbildētāja ir piemērojusi Ministru kabineta 2006.gada 7.februāra noteikumu Nr. 102 „Noteikumi par ločiem" (turpmāk – Noteikumi par ločiem) *(https://likumi.lv/ta/id/128919-noteikumi-par-lociem)* 32.1.apakšpunktu. Savukārt pieteicējs uzskata, ka izskatāmajā lietā ir jāpiemēro Ministru kabineta 1994.gada 16.augusta noteikumu Nr.168 „Latvijas Jūrniecības noteikumi (Jūras kodekss)" (*https://likumi.lv/ta/id/299463-latvijas-jurniecibas-noteikumi-juras-kodekss?&search=on)* 79.punkta trešā daļa, jo tā ir bijusi spēkā minētajā strīdus periodā.

Šādu pozīciju pieteicējas pārstāve uzturēja arī tiesas sēdē, norādot, ka loča pienākumus pieteicējs bija pildījis Latvijas Republikas teritorijā, un līdz ar to uz minēto laika posmu ir attiecināms Latvijas Republikas tiesiskais regulējums – Ministru kabineta 1994.gada 16.augusta noteikumi Nr.168 „Latvijas Jūrniecības noteikumi (Jūras kodekss)".

[13] Ņemot vērā minēto, tiesai jāizšķir, kurš no tiesību aktiem ir attiecināms uz izdienas pensijas piešķiršanu pieteicējam.

Senāta judikatūrā konsekventi atzīts, ka, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, jāvērtē, vai brīdī, kad akts būtu izdodams, tiesību normas to pieļauj (*piemēram, Senāta 2017.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-330/2017 (A420503812) 7.punkts, 2018.gada 8.maija sprieduma lietā Nr. SKA-240/2018 (A420333914) 16.punkts*).

Tomēr pastāv atsevišķas lietu kategorijas, kurās, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiek pārbaudīts tas, vai laikā, kad persona iestādē lūdza attiecīgā akta izdošanu, tiesību normas paredzēja personas prasītā labuma piešķiršanu

Viens no šādiem izņēmumiem attiecas uz sociālajās tiesībās noteiktā labuma gūšanu. Sociālo tiesību jomā tiesiskās situācijas maiņa (tiesību normas grozīšana vai izslēgšana) neietekmē tiesības, kuras personai bija brīdī, kad viņa ar iesniegumu par šā labuma saņemšanu vērsās iestādē (*Senāta 2007.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-430/2007 21.punkts, 2007.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-431/2007 14.punkts, 2009.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-334/2009 11.punkts*).

Līdz ar to ir piemērojams tiesību aktu, kas bija spēkā brīdī, kad pieteicējs ar iesniegumu vērsās aģentūrā – 2019.gada 7.augustā, proti, Noteikumi par ločiem.

Tādējādi laika posma no 1996.gada 29.aprīļa līdz 1998.gada 31.decembrim izvērtēšanā aģentūra pamatoti piemērojusi Noteikumu par ločiem normas.

[14] Noteikumu par ločiem 32.1.apakšpunkts noteic, ka, pildot loča amata instrukcijā noteiktos pienākumus, locis sniedz loča pakalpojumus, kuģiem ieejot ostā, izejot no ostas, pārtauvojoties ostā, noenkurojoties, paceļot enkuru, kuģu pietauvošanās un attauvošanās laikā pie piestātnēm, reida mucām un citiem objektiem. Savukārt Jūrlietu pārvaldes un jūras drošības likuma 34.panta pirmā daļa nosaka, ka locis ir attiecīgās ostas pārvaldes darbinieks, kas saņēmis attiecīgu profesionālās kvalifikācijas sertifikātu. Locis veic kuģa kapteiņa padomdevēja funkcijas kuģa manevros, kuģim ienākot ostā, izejot no tās vai pārvietojoties tajā. Par drošu kuģa navigāciju loča darbības laikā uz kuģa atbild kuģa kapteinis.

No Padomes 2017.gada 15.februāra Regulas (ES) Nr.2017/352, ar ko izveido ostas pakalpojumu sniegšanas sistēmu un kopīgos noteikumus par ostu finanšu pārredzamību 2.panta 8.punkta izriet, ka „loča pakalpojums" ir ūdens transportlīdzekļa pavadoņa pakalpojums, ko veic locis vai loču stacija nolūkā nodrošināt ūdens transportlīdzekļa drošu ienākšanu ostā vai iziešanu no tās pa ūdens pievadceļu vai drošu navigāciju ostā. Šajā Eiropas Savienības tiesību normā ietvertais loča amata apraksts atbilst Latvijas tiesību aktos noteiktajam aprakstam. Arī pieteicējs par loča darba pienākumu pildīšanu tiesas sēdē paskaidroja, ka sākotnēji locis atrodas ostā, taču, izmantojot peldlīdzekli, viņš nonāk līdz kuģim, uz kura klāja veic savus tiešos darba pienākumus, piemēram, nodrošina kuģa ieeju vai izeju no ostas.

No iepriekš minētā Latvijas un Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma, kā arī pieteicēja paskaidrojuma tiesas sēdē izriet, ka locis pilda ūdens transportlīdzekļa pavadoņa funkciju, atrodoties ostā. Atbilstoši nolikuma par izdienas pensijām 2.3.1.apakšpunkta pirmajai daļai tiesības uz izdienas pensiju nav tiem jūrniekiem, kuri pastāvīgi strādāja ostas akvatorijā, kā arī uz palīgdienesta, izbraukuma, piepilsētas un pilsētas satiksmes kuģiem. No minētās tiesības normas izriet, ka tiesības uz izdienas pensiju jūrniekiem likumdevējs ir saistījis ar noteiktu darba pienākumu izpildes veidu, tas ir, pastāvīgu atrašanos uz kuģa klāja atklātos ūdeņos. Neizpildoties šim kritērijam, jūrniekam nav tiesību uz izdienas pensiju.

Ņemot vērā, ka pieteicējs laika periodā no 1996.gada 29.aprīļa līdz 1998.gada 31.decembrim strādāja loča amatā ostas akvatorijā, tad laika posms no 1996.gada 29.aprīļa līdz 1998.gada 31.decembrim nav ieskaitāms pieteicēja speciālajā stāžā.

[15] Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka konkrētajos tiesiskajos un faktiskajos apstākļos nepastāv priekšnoteikumi pieteicējam labvēlīga administratīvā akta, ar kuru viņam tiktu piešķirta izdienas pensija, izdošanai .

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.–251.pantu un 289.–291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

**nosprieda**

**noraidīt** /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese R.Migla